

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 11 | pp. 413-417 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

BIZNESDA BIG DATANI QO'LLASH SAMARADORLIGI

Abdiraufova Durдона Jaloliddin qizi

Millat Umidi universitetining 3-kurs talabasi

Zohidov ibrohim Misrufjon o'g'li

Millat Umidi universitetining 3-kurs talabasi

Yuldashev Abduhakim Abdulkarimovich

Ilmiy rahbar: TDIU, Biznes boshqaruvi kefedrasi dotsenti, PhD

Annotatsiya: Biznesda Big Data texnologiyalarini qo'llashning samaradorligini tahlil qilishga bag'ishlangan. Big Data texnologiyalari katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash, tahlil qilish va ulardan qaror qabul qilishda foydalanish imkoniyatini beradi. Maqolada ushbu texnologiyalarning xususiyatlari, amaliy qo'llanilish sohalari va biznes jarayonlariga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, Big Datadan foydalanish natijasida kompaniyalarning raqobatbardoshligini oshirish, mijozlar ehtiyojlarini aniqlash va biznes jarayonlarini optimallashtirishda erishilgan yutuqlar yoritilgan. Shuningdek, real hayotiy misollar va statistik ma'lumotlar orqali Big Data qo'llashning samaradorligi aniq ifodalangan. Ushbu tadqiqot sohani rivojlantirish va yangi yondashuvlarni qo'llash uchun muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Big Data, biznesda samaradorlik, ma'lumotlar tahlili, raqobatbardoshlik, mijozlar ehtiyojlari, biznes jarayonlarini optimallashtirish, texnologiyalarni qo'llash, katta hajmdagi ma'lumotlar, qaror qabul qilish.

Kirish: Hozirgi zamonaviy biznes dunyosida ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish jarayoni tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Texnologiyalar rivojlanishi natijasida kompaniyalar har kuni ulkan hajmdagi ma'lumotlarni yig'ib, qayta ishlash imkoniyatiga ega bo'lib bormoqda. Shu nuqtaiy nazardan, Big Data texnologiyalari biznes sohasida inqilobiy o'zgarishlarni amalga oshirayotgan vosita sifatida ko'riladi. Big Data - bu nafaqat katta hajmdagi ma'lumotlar majmui, balki ularni tahlil qilish, tasniflash va ulardan foydali axborot ajratib olish usullari hamdir. Ushbu texnologiyalar nafaqat yirik kompaniyalar, balki kichik va o'rta biznes sub'yektlari uchun ham yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda. Big Data texnologiyalarini biznesda qo'llashning samaradorligini tahlil qilishga, uning asosiy afzalliklari va cheklovlarini aniqlashga qaratilgan.

Adabiyotlarning tahlili: Big Dataning ta'rifi va mohiyati - Ko'pgina tadqiqotlar Big Data ni ma'lumotlar hajmi, tezligi va xilma-xilligi bilan ajralib turuvchi texnologiya sifatida tavsiflaydi. Gartner tomonidan ishlab chiqilgan *3V modeli* (Volume, Velocity, Variety) Big Data ni aniqlashda keng qo'llanilmoqda. Shuningdek, zamonaviy tahliliy ishlar ushbu

modelga yana *Value* (qiymat) va *Veracity* (ishonchlilik) kabi omillarni qo'shib, *5V modeli* ni shakllantirgan. **Biznesda qo'llanilishi** - Big Data texnologiyalarining biznesdagi asosiy qo'llanilish yo'nalishlari mijozlar segmentatsiyasi, marketing strategiyalarini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va operatsion samaradorlikni oshirish bilan bog'liq. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yirik korporatsiyalar, jumladan, Amazon, Google, va Netflix, Big Data dan muvaffaqiyatli foydalangan holda o'z sohalarida yetakchilikni saqlab qolmoqda. **Samaradorlik va iqtisodiy foyda** - Adabiyotlar Big Data qo'llanilishining iqtisodiy foydalarini keng yoritadi. Tadqiqotlarda aytilishicha, Big Data tahlili yordamida kompaniyalar o'z xarajatlarini sezilarli darajada kamaytirib, daromadlarni oshirishi mumkin. Masalan, McKinsey tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda Big Data dan foydalanish raqobatbardoshlikni 5-10% ga oshirishi mumkinligi ta'kidlanadi. **Texnik va boshqaruvdagi qiyinchiliklar** - Big Data texnologiyalarining joriy etilishi bilan bog'liq bo'lgan muammolar orasida yuqori texnik xarajatlar, malakali mutaxassislarining yetishmasligi va ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqilgan. Ba'zi manbalar kichik biznes sub'yektlarining ushbu texnologiyalarni qo'llashda duch keladigan qiyinchiliklarini alohida ta'kidlaydi. **Kelajak istiqbollari** - Ko'plab ilmiy ishlar Big Data texnologiyalarining kelajakdagi rivojlanishi va sun'iy intellekt, IoT (Internet of Things), hamda blockchain kabi texnologiyalar bilan integratsiyasi haqida bashorat qiladi. Bu esa biznes jarayonlarining yanada samarador bo'lishiga xizmat qilishi mumkin. Adabiyotlarni tahlil qilganimiz natijasida Big Data texnologiyalarining biznesda samaradorlikni oshirishda muhim vosita ekanligi, biroq uni muvaffaqiyatli qo'llash uchun texnik va strategik yondashuvlar zarurligi aniqladik. Shu bois, kelgusida ushbu sohada innovatsion yondashuvlar va o'qituv-tajriba almashish amaliyotlarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi: Adabiyotlar sharhi va tahlili- Big Dataning mohiyati, qo'llanilish sohalar va samaradorligi haqida ilmiy maqolalar, hisobotlar va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Shu orqali mavjud bilim va tajribalarni umumlashtirish hamda dolzarb muammolarni aniqlashga alohida e'tibor qaratildi.

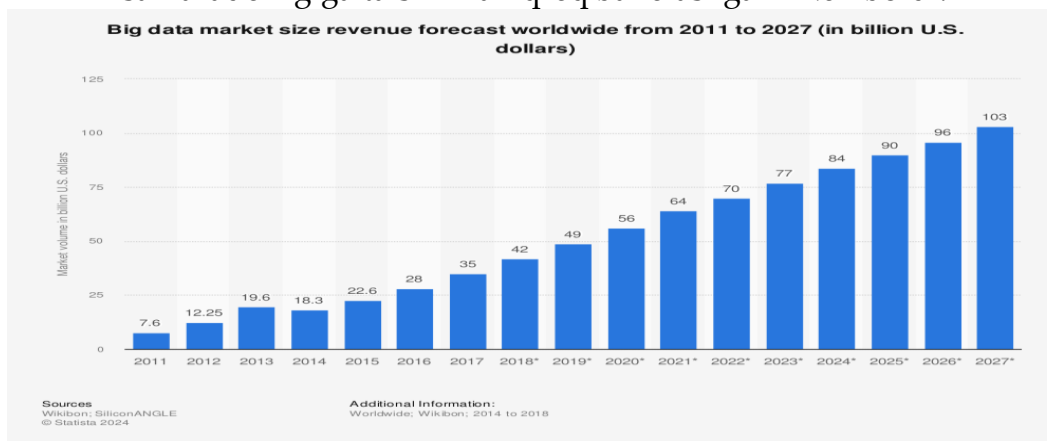
Amaliy tadqiqotlar tahlili - Ushbu bosqichda yirik va o'rta biznes kompaniyalarining Big Data ni qo'llash tajribalari o'rganildi. Bu uchun amaliy misollar, real voqealar, shuningdek, kompaniyalarning yillik hisobotlari va natijaviy ma'lumotlari tahlil qilindi. Amazon, Netflix va Walmart kabi kompaniyalar misolida Big Data'dan foydalanish samaradorligi ko'rib chiqildi.

Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish - Big Data qo'llanilishi natijasida olingan iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari, raqobatbardoshlikni oshirish bo'yicha o'lchovlar, mijozlarning ehtiyojlariga moslashish darajasi kabi statistik ko'rsatkichlar yig'ildi va tahlil qilindi. Ma'lumotlar asosan xalqaro tadqiqot markazlari, maslahatchi firmalar va texnologiya kompaniyalari hisobotlaridan olingan.

So'rov va intervyu usullari - Big Data texnologiyalarini qo'llayotgan biznes vakillari, ekspertlar va analitiklar bilan so'rov va intervyu o'tkazildi. Ularning fikrlari

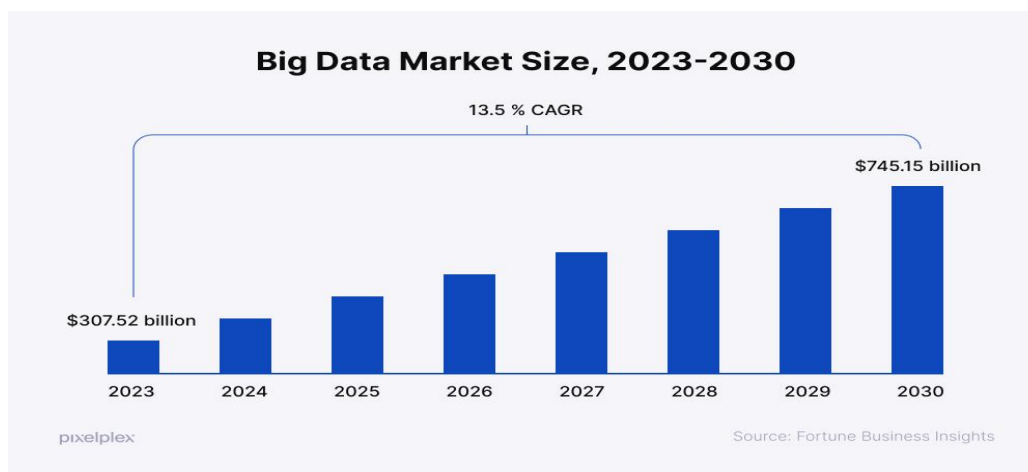
orqali texnologiyaning amaliy samaradorligi, joriy etishdagi qiyinchiliklar va imkoniyatlar haqida batafsil tasavvur hosil qilindi.

Qiyosiy tahlil - Big Data ni qo'llagan kompaniyalar natijalari bilan uni hali joriy qilmagan bizneslar ko'rsatkichlari qiyosiy tahlil qilindi. Bu texnologiyaning biznes samaradorligiga ta'sirini aniqroq baholashga imkon berdi.

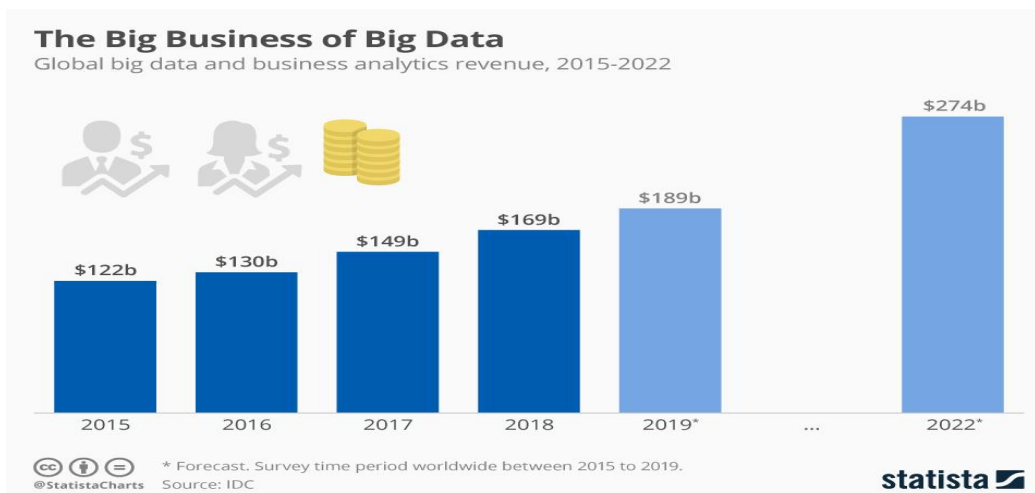

1-grafik. 2011-yildan 2027-yilgacha butun dunyo bo'ylab Big Data bozorining daromadlari prognozi

Tahlil va natijalar: Big dataning jahon bozori qiymati 2020-yilda 138,9 milliard dollarni tashkil etadi va prognozlariga ko'ra, 2025-yilga kelib 229,4 milliard dollar va yilik 10,6 foiz, 2026-yilda ushbu sohada jahon bozori hajmi qariyb 12% o'sish sur'ati bilan 268,4 mlrd AQSh dollariga yetishi kutilmoqda. Bu o'sish IoTga bo'lgan qiziqishning ortishi bilan bog'liq – bugungi kunga narsalar internetiga 30,73 mlrd qurilma ulangan va 2025-yilga kelib qurilmalarni soni 75,44 mlrd ga etadi. Bundan tashqari, Big data texnologiyalarini qo'llamaydigan kompaniyalar ushbu texnologiyadan foydalanayotgan kompaniyalar bilan raqobatlasha olmaydi, chunki ular mijozlarga etarli darajada xizmat ko'rsata olmaydi.

2-grafik. 2023-yildan 2030-yilgacha Big Dataning bozor hajmi prognozi

3-grafik. Katta bizneslar 2015-yildan 2022-yilgacha Big Datada

Takliflar: Big Data texnologiyalarini biznesda muvaffaqiyatli joriy etish va undan samarali foydalanish uchun quyidagi takliflarni keltirishimizga mumkin:

1. Strategik reja ishlab chiqish

- Big Data ni joriy qilishdan oldin aniq maqsadlar belgilanishi kerak. Ma'lumotlar tahlili orqali qaysi biznes jarayonlari yaxshilanishi mumkinligini aniqlash lozim.
- Resurslar (byudjet, infratuzilma va malakali xodimlar)ni hisobga olgan holda o'ziga xos reja ishlab chiqish zarur.

2. Texnologik infratuzilmani rivojlantirish

- Big Data tizimlarini samarali ishlatish uchun yuqori sifatli texnik jihozlar va dasturiy ta'minotlar joriy qilinishi lozim.
- Bulutli xizmatlardan foydalanish kichik va o'rta biznes sub'yektlari uchun arzonroq va qulayroq yechim bo'lishi mumkin.

3. Mutaxassislar tayyorlash

- Big Data texnologiyalarini boshqarish va tahlil qilish uchun malakali mutaxassislarni tayyorlashga e'tibor qaratish kerak.
- Kompaniyada ichki treninglar, seminarlar va kurslarni yo'lga qo'yish tavsiya etiladi.

4. Xavfsizlikni ta'minlash

- Katta hajmdagi ma'lumotlar bilan ishlashda ma'lumotlarning maxfiyligi va xavfsizligini ta'minlash uchun samarali kiberxavfsizlik choralari ko'rish muhim.
- Shaxsiy ma'lumotlar bilan ishlashda qonunchilikka rioya qilish talab etiladi.

5. Qo'llash sohasini kengaytirish

- Big Data ni nafaqat marketing va mijozlar segmentatsiyasi uchun, balki ta'minot zanjiri, ishlab chiqarish jarayonlari va moliyaviy boshqaruvni optimallashtirishda ham qo'llashni kengaytirish lozim.
- IoT va sun'iy intellekt bilan integratsiyani yo'lga qo'yish orqali biznes jarayonlarini avtomatlashtirishga erishish mumkin.

6. O'lchov va monitoring tizimini joriy qilish

- Big Data texnologiyalari yordamida erishilgan natijalarni muntazam kuzatish va tahlil qilish uchun maxsus KPI (asosiy ko'rsatkichlar) tizimini ishlab chiqish zarur.
- Natijalar asosida texnologiyani qo'llash strategiyasini yangilab borish lozim.

7. Hamkorlikni rivojlantirish

- Big Data loyihalarini amalga oshirishda texnologik kompaniyalar, ilmiy tadqiqot institutlari va maslahatchi firmalar bilan hamkorlik qilish tavsiya etiladi.
- O'zaro tajriba almashish va qo'shma loyihalarni amalga oshirish orqali samaradorlikni oshirish mumkin.

Ushbu takliflar Big Data texnologiyalaridan foydalanishni osonlashtirib, kompaniyalarga biznes samaradorligini oshirish va raqobatbardoshlikni mustahkamlash imkonini berishiga ishonchimiz komil.

-Xulosa: Big Data texnologiyalari zamonaviy biznesni rivojlantirishda inqilobiy vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar kompaniyalarga ulkan hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, aniqlik bilan tahlil qilish va qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Big Data'dan samarali foydalanish orqali korxonalar raqobatbardoshligini oshirish, mijoz ehtiyojlarini aniqroq aniqlash va operatsion jarayonlarni sezilarli darajada takomillashtirishga erishishi mumkin. Biroq, Big Data texnologiyalarini joriy qilishda qator muammolar, jumladan, texnik infratuzilma xarajatlari, malakali mutaxassislarning yetishmasligi va ma'lumot xavfsizligini ta'minlash masalalari mavjudligi qayd etildi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun strategik reja ishlab chiqish, texnologik infratuzilmani rivojlantirish va kadrlar tayyorlashga e'tibor qaratish zarur. Big Data kelajakda sun'iy intellekt, IoT va boshqa ilg'or texnologiyalar bilan integratsiyalashib, biznes jarayonlarining avtomatlashtirilishi va yanada samarali bo'lishiga xizmat qiladi. Shu bois, kompaniyalar bugundan boshlab ushbu texnologiyalarni tadqiq etish va o'z biznes modellariga moslashtirishga kirishishi lozim. Xulosa qilib aytganda, Big Data texnologiyalari nafaqat biznesni rivojlantirish, balki uni zamon talablariga mos holda modernizatsiya qilishning muhim vositasidir. Bu esa uzoq muddatli muvaffaqiyat va raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. <https://pixelplex.io/blog/big-data-statistics/>
2. <https://www.statista.com/statistics/254266/global-big-data-market-forecast/>
3. <https://www.statista.com/chart/18328/big-data-business-analytics-revenue/>
4. [Federal Data Strategy](#)
5. [Data.gov](#)
6. [GAO Open Data](#)
7. [SBA Open Data](#)
8. Abduhakim Yuldashev Big Data pptdan 2-bet

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

